

منطق صوری به زبان ساده

مجلس شورای اسلامی ایران

کتابخانه و مرکز اسناد

پیشگفتار	۷
۱. اندیشه و منطق	۱۱
۲. نسبت مفاهیم واژه‌ها با علامت‌گذاری	۱۳
۳. جمله و انواع آن	۱۵
۴. نسبت‌های معنایی جمله‌ها	۱۹
۵. لزوم مطابقت کامل لفظ بر تالیفی	۲۱
۶. مفهوم ذهنی، مفهوم کلی، مضاد، مفهومی کلی	۲۳
۷. سلسله‌مراتب در مفهوم	۲۷
۸. مفهوم‌های کلی پنج‌گانه (کلیات خمس)	۳۱
۹. عرض کلی و مفهومی در مفهوم (پوشش) و مفهومی در مفهوم (پوشش) و مفهومی در مفهوم (پوشش)	۳۷
۱۰. تعریف و تعریف	۴۳
۱۱. تعریف و تعریف	۴۵
۱۲. تعریف و تعریف (۱)	۵۱
۱۳. تعریف و تعریف (۲)	۵۷
۱۴. تعریف و تعریف	۶۱

.....	۲۹
.....	۷۹
.....	۱۷
.....	۲۷
.....	۵۷
.....	۶۷
.....	۷۸
.....	۱۶
.....	۵۶
.....	۷۶
.....	۱۰۱

فهرست

.....	۷
.....	۱۱
.....	۱۳
.....	۱۵
.....	۱۹
.....	۲۱
.....	۲۳
.....	۲۷
.....	۳۱
.....	۳۷
.....	۴۳
.....	۴۵
.....	۵۱
.....	۵۷
.....	۶۱

۱۵. عکس قضیه.....	۶۳
۱۶. تداخل قضایا - تقابل قضایا.....	۶۷
۱۷. استقرا.....	۷۱
۱۸. استدلال.....	۷۳
۱۹. قیاس.....	۷۵
۲۰. ضروب شانزده گانه در قیاس اقترانی.....	۷۹
۲۱. روش گرفتن نتیجه از مقدمات قیاس.....	۸۷
۲۲. انواع قیاس.....	۹۱
۲۳. قیاس خُلف (خَلَف) یا ارانه‌ی نمونه‌ی خلاف.....	۹۵
۲۴. تمثیل - قیاس به نفس - قیاس مع الفارق.....	۹۷
۲۵. خطابه - شعر.....	۱۰۱
۲۶. جدل.....	۱۰۵
۲۷. مغالطه یا سفسطه.....	۱۰۹
کتاب نامه.....	۱۱۵
۵۱.....	۶
۶۱.....	۶
۱۲.....	۵
۲۲.....	۹
۷۲.....	۷
۱۲.....	۸
۷۲.....	۶
۲۲.....	۸۸ ۹۷ ۳۳ ۵۱-۲
۵۲.....	۸۸ ۹۶ ۸۹ ۹۶
۱۵.....	۱۱۱
۷۵.....	۱۱۱
۱۹.....	۱۱۱

توسعه یافته و به صورت آفرینش‌های بی‌پایان در می‌آید. این روش فلسفی، روشی است که در فلسفه اسلامی به کار رفته و به روش فلسفه اسلامی معروف است. این روش فلسفی، روشی است که در فلسفه اسلامی به کار رفته و به روش فلسفه اسلامی معروف است. این روش فلسفی، روشی است که در فلسفه اسلامی به کار رفته و به روش فلسفه اسلامی معروف است. این روش فلسفی، روشی است که در فلسفه اسلامی به کار رفته و به روش فلسفه اسلامی معروف است.

پیش گفتار

فَن منطق را ارسطو دانشمند بزرگ یونانی وضع یا تدوین کرده است. بعدها دانشمندان اسلامی آن را، همانند دیگر علوم و فنون یونانی، به زبان عربی برگردانده‌اند.

فَن منطق، روش درست استدلال کردن و درست اندیشیدن را به ما یاد می‌دهد. ما با آموزش فَن منطق می‌توانیم ساختار ظاهری استدلال‌های درست را از ساختار استدلال‌های نادرست بازشناسیم.

حال اگر استدلالی که ساختاری درست دارد، مقدمه‌هایش هم بر اصول بدیهی و یا تجربه‌های علمی استوار باشد، می‌توانیم صادق بودن آن را هم بپذیریم. روشن است که اگر ساختار صوری استدلالی ناقص باشد، یا مقدمه‌های استدلال، از مطالبی از قبیل توهمات و باورهای بی پایه و اساس و تخیلات شاعرانه و گفته‌های بی اعتبار این و آن فراهم شده باشد، نمی‌توان صادق بودن نتیجه‌ی آن استدلال را پذیرفت.

بسیاری از مبلغان فرقه‌های سیاسی و مذهبی، برای آن‌که باورهای خود را به دیگران بقبولانند، از شیوه‌هایی از منطق بهره می‌گیرند که بیشتر جنبه‌ی گول زدن و فریب‌کاری دارد تا کشف حقیقت. منظور این‌گونه مبلغان

بهره‌گیری از منطق در راه شناساندن واقعیات و آگاه کردن توده‌ها نیست، بلکه آن‌ها با در کنار هم چیدن مقدمه‌هایی که بر پایه‌ی موهومات و گفته‌های این و آن فراهم شده است، می‌خواهند باورهای نادرست خود را به دیگران بقبولانند. چنین شرایطی، ضرورت آشنایی همگان را با منطق و فنون استدلال، بیشتر آشکار می‌کند.

پژوهندگان ایرانی، چه در زمان گذشته و چه در زمان معاصر، با دقت و وسواس فراوان کتاب‌های جامعی در زمینه‌ی فنّ منطق از زبان عربی به زبان فارسی ترجمه کرده‌اند، یا خود، کتاب‌هایی در این زمینه نگاشته‌اند؛ و در آن‌ها، به شرح تمام ریزه‌کاری‌های این فنّ پرداخته‌اند. ساختار کلی همه‌ی این آثار، کم و بیش همانی است که ارسطو گفته، و در طول قرن‌ها هر کس به سبک و بیانی، و به کلام و زبانی آن را بازنگاری کرده است.

متأسفانه شیوه‌ی بیان این ترجمه‌ها و تألیف‌ها، هرگز به گونه‌ای نبوده است که همگان بتوانند با خواندن آن‌ها، از زیر و بم فنّ منطق سر در آورند، تا درستی یا نادرستی ساختار استدلال‌هایی را که در زندگی واقعی با آن رویه‌رو هستند، دریابند، و از صدق و کذب این گونه استدلال‌ها آگاه شوند.

استادان منطق جدید نیز در زمینه‌ی شناساندن منطق جدید به بیانی ریاضی‌گونه قدم‌های با ارزشی برداشته و کتاب‌هایی نگاشته‌اند، ولی روشن است که بهره‌مندی از این گونه منطق‌ها نه آسان است، و نه در حدّ توان همگان. از این رو نگارنده بر آن شد تا در زمینه‌ی منطق صوری به بازنگاری و فراهم آوری کتابی پردازد که بهره‌مندی از آن برای همگان آسان باشد.

منبع مهمّ نگارش این کتاب، همان «منطق صوری» تألیف استاد گران قدر دانشگاه، شادروان دکتر محمد خوانساری است. می‌توان این کتاب را تنها منبع کاملی دانست که در آن، مطالب و اصطلاحات دشوار و خسته‌کننده‌ی منطق قدیم، به طور جامع و مفید، و به صورتی نسبتاً ساده‌تر و درسی‌تر بیان شده است.

بررسی کتاب «رهبر خرد» تألیف محقّق فاضل، استاد محمود شهابی هم با وجود تکلف و دشواری شیوه‌ی بیان آن، از نظر نگارنده دور نمانده است.

سرانجام بهره‌مندی از فصل‌های ۱، ۲، ۳، ۴، ۶ و ۷ کتاب ارزشمند «درآمدی بر منطق جدید»، تألیف استاد گران قدر، دکتر ضیاء موحد، به کمال این کتاب افزوده است. همان فصل‌هایی که مؤلف گرامی مطالعه‌ی آن را برای عموم مناسب دانسته‌اند.

در نگارش این کتاب کوشش نگارنده بر آن بوده است که ساختار فنّ منطق صوری را به زبان ساده و روان امروزی بیان کند، به گونه‌ای که شناخت و فهم آن برای همگان آسان باشد، و همه بتوانند آن را به خوبی فراگیرند، تا هم از فواید آن بهره‌مند شوند، و هم از عوارض ناشی از نحوه‌ی ناروای بهره‌برداری دیگران از این فن، در امان بمانند.

امید نگارنده بر آن است که بتواند در راه دست یافتن به چنین هدفی که صادقانه در راه آن کوشیده، توفیق یابد، تا از این راه خدمتی هرچند ناچیز، به علاقه‌مندان آموختن فنّ منطق کرده باشد.

غلامرضا ارزنگ